

prof. dr hab. Przemysław Pałka
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: dyrygentura
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego
w Poznaniu

Poznań, 28.02.2022

Recenzja

pracy doktorskiej mgr. Roberta Lawrence sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie dyrygentura, wszczętym przez Radę Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Zlecniodawca recenzji:

Rada Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 7.06.2021. Przewód doktorski prowadzony jest na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Promotorem pracy jest prof. dr hab. Krzysztof Kusiel - Moroz.

Podstawowe dane o kandydacie:

Pan mgr Robert Lawrence jest absolwentem Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie, w klasie dyrygentury chóralnej prof. Jerzego Zabłockiego (1988-1990) i prof. Antoniego Szalińskiego (1990-1992). W latach 1983-1986 uczył się gry na klarnecie w Państwowej Szkole Muzycznej I st. im. O. Kolberga w Warszawie. W 1990 roku ukończył Państwową Szkołę Muzyczną II st. im. J. Elsnera w Warszawie, w klasie śpiewu solowego Wandy Bienieckiej i klasie klarnetu Jana Przestrzelskiego. W latach 1989-1995 był nauczycielem w Społecznym Ognisku Muzycznym im. M. Karłowicza w Warszawie. Od 1995 roku jest dyrygentem chóru w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. F. Chopina w Warszawie, a od 2011 także dyrygentem Chóru Kameralnego *Collegium Vocale Bednarska*. Od 1993 roku kieruje artystycznie Kameralnym Zespołem Wokalnym *Favola in Musica*. W roku 1999/2000 prowadził Chór Kameralny *Sine Nomine*, a w latach 1991-1996 - był drugim dyrygentem Chóru Mieszanego Towarzystwa Śpiewaczego Lutnia

im. P. Maszyńskiego. Jako solista - wokalista koncertował z Orkiestrą Barokową *Concerto Polacco* pod dykcją Marka Toporowskiego Jonathana Wainwrighta, wykonując m. in. utwory H. Purcella i H. Schutza. Współpracował z Warszawską Operą Kameralną i z Estradą Kameralną Filharmonii Narodowej, śpiewając w Zespole Wokalnym *Il Canto*. Współpracował także z zespołami wokalnymi *Cantus Firmus*, *Favola in Musica*, *Muzyki Dawnej Studio 600*, *AMFC Vocal Consort* i Chórem Kameralnym *Sine Nomine*. Od 1993 do chwili obecnej pracuje w Chórze Filharmonii Narodowej w charakterze artysty chóru, z którym dał ponad 650 koncertów, brał udział w 28 tournée zagranicznych i 53 krajowych i uczestniczył w nagraniu 37 płyt CD i DVD. W latach 1994 - 2013 zadyrygował 140 koncertów w Polsce, Niemczech i we Włoszech, głównie z Chórem ZPSM im. F. Chopina w Warszawie i Kameralnym Zespołem Wokalnym *Favola in Musica*. 30 utworów przygotował dla innych dyrygentów. Ważnym elementem pracy zawodowej jest także aktywność wokalna, solowa i kameralna. W 2007 roku otrzymał stopień nauczyciela dyplomowanego. Jest też laureatem wielu nagród i wyróżnień.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana mgr. Roberta Lawrence pod tytułem **Zagadnienia wykonawcze kantat Johanna Sebastiana Bacha w aspekcie walorów dydaktycznych na przykładzie *O ewiges Feuer BWV 34*, *O Jesu Christ, mein's Lebens Licht BWV 118b*, *Gloria in excelsis Deo BWV 191***, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym DVD oraz opisu - rozprawy doktorskiej, które stanowią integralną całość. Prezentacja dzieła artystycznego odbyła się 29 listopada 2014 roku w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie.

Dzieło artystyczne, to koncert muzyki barokowej *BEDNARSKA BAROQUE* pod dykcją mgr. Roberta Lawrence, podczas którego wykonano następujące utwory:

- Heinrich Schutz - Psalm *Alleluja! Lobet den Herren* (SWW 38)
- Johann Bach - Motet *Unser Leben ist ein Schatten*

oraz zgodnie z tytułem rozprawy doktorskiej przedstawione do oceny recenzenta:

- Johann Sebastian Bach - Kantata *O ewiges Feuer* (BWV 34)
- Johann Sebastian Bach - Kantata *O Jesu Christ, mein's Lebens Licht* (BWV 118b)
- Johann Sebastian Bach - Kantata *Gloria in excelsis Deo* (BWV 191)

Wykonawcami byli:

Chór Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych im. F. Chopina w Warszawie

Chór Kameralny *Collegium Vocale Bednarska*

Orkiestra Barokowa *Collegium Musicum Bednarska*
Anton Birula - kierownictwo artystyczne

oraz soliści:

Katarzyna Kalisz - sopran, Marcin Liweń - alt, Paweł Kowalewski - tenor, Marian Wiatr - bas, Paweł Hulisz, Jacek Brzóska i Piotr Kowalkowski - trąbki barokowe.

Robert Lawrence - dyrygent

Nagranie z przedstawionego do oceny koncertu doktorskiego cechuje przede wszystkim staranne przygotowanie przez doktoranta całego aparatu wykonawczego, zarówno pod względem wykonawczym, jak i interpretacyjnym. W pierwszej kolejności należy zauważyć dbałość o obsadę instrumentalną, orkiestra składa się wyłącznie z instrumentów historycznych. Dalej trafny dobór solistów, głosów spełniających wymagania stylowej realizacji muzyki okresu Baroku. Wreszcie chór (głosy) uczniów szkoły muzycznej II stopnia, który przy wsparciu profesjonalnych śpiewaków stworzył zespół wokalny jednolity brzmieniowo, ale także dobrze przygotowany technicznie by sprostać trudnej realizacji kantat J. S. Bacha. Całość zaplanowana we właściwych muzyce barokowej proporcjach między poszczególnymi grupami wykonawców, w tym dwudziestoosobowy chór kameralny, (powiększony o pięć sopranów w *Gloria in excelsis Deo*) i 32 instrumentalistów (uczniów i pedagogów) grających na kopiach instrumentów barokowych. To oczywiste, że w tak zakomponowanym zestawie wykonawczym, doktorant mógł zaplanować koncert muzyki barokowej, w tym wykonanie trzech kantat J. S. Bacha. Wybór i wykonanie konkretnych kantat spośród wielu, wydaje się być przemyślany i pod kątem możliwości wykonawczych zaplanowanego składu trafny. Zróżnicowane pod względem treści i charakteru kantaty: *O ewiges Feuer* (BWV 34), *O Jesu Christ, mein's Lebens Licht* (BWV 118b) i *Gloria in excelsis Deo* (BWV 191) stworzyły interesującą dramaturgicznie całość artystycznej prezentacji doktorskiej w drugiej części barokowego koncertu.

Kantata *O ewiges Feuer* (BWV 34), zabrzmiała radośnie i świątecznie pod ręką doktoranta. Dyrygent zadbał o lekkość, precyzję wykonania i właściwe frazowanie. Uwagę zwraca chór w pierwszej części utworu, znakomicie przygotowany przez doktoranta do realizacji trudnych i licznych biegników szesnastkowych. Kontrastująca z częściami skrajnymi spokojna aria w części drugiej zabrzmiała pięknie przy dyskretnie poprowadzonym przez doktoranta akompaniamencie orkiestry.

Kontrastowa *O Jesu Christ, mein's Lebens Licht* (BWV 118b), poprowadzona spokojnym i czytelnym ruchem dyrygenta, wypełniającym dźwiękiem długie nuty żałobnej muzyki, podkreśliła kontemplacyjny charakter kantaty. Dyrygując, doktorant świadomie zdystansował się od nadmiernej ingerencji ruchowej, uwalniając z wielkim spokojem kolejne frazy i pozwalając tym samym popłynąć muzyce Mistrza Bacha w przestrzeń kościoła swobodnie, w naturalny sposób. Warto też zauważyć, że udało się dyrygentowi uzyskać tutaj znakomite proporcje między grupą instrumentalną i wokalną. W rezultacie

wykonanie to zachwyca poruszającą prostotą realizacji partytury przez wszystkich wykonawców.

Na zakończenie koncertu dyrygent zaprezentował kantatę *Gloria in excelsis Deo* (BWV 191). Utwór składa się z trzech części i był mocnym akcentem kończącym prezentację dzieła artystycznego doktoranta. Dyrygent zadbał o uzyskanie radosnego, bożonarodzeniowego charakteru. Precyzyjnie i pewną ręką poprowadził kantatę, dbając o czytelne wejścia poszczególnych głosów w imitacjach. Dyrygując duet *Gloria Patri*, nawiązał bardzo dobry kontakt ze wszystkimi solistami (sopran, tenor i flet traverso), uzyskując swobodną relację dialogujących solistów. Choć w chórze dało się pod koniec słyszeć pewne niedociągnięcia intonacyjne w wysokich dźwiękach (prawdopodobnie zmęczenie), to cały zespół wykonawczy znów bardzo dobrze zrealizował wszelkie szczegóły zawarte w partyturze.

Realizując dzieło artystyczne w postaci koncertu muzyki barokowej, w tym trzech kantat Johanna Sebastiana Bacha, doktorant zdecydowanie wykazał się wiedzą i dużym doświadczeniem w prowadzeniu wokально-instrumentalnych utworów barokowych. Zadbał o odpowiednie proporcje aparatu wykonawczego i historyczną obsadę orkiestry, która w profesjonalny sposób podkreśliła stylowość wykonania. Bardzo dobrze przygotował wszystkich wykonawców do realizacji tej trudnej muzyki. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj praca z młodzieżowym chórem, który umiejętnie i świadomie realizował kolejne utwory pod ręką dyrygenta. Doktorant panował nad prawidłową realizacją partytur podczas całego koncertu. Poprowadził kantaty czytelnym ruchem, dbając o wszystkie szczegóły zawarte w partyturze, w tym dokładność rytmiczną, precyzję wejść w imitacjach, intonację, frazowanie, dynamikę i zachowanie odpowiednich proporcji między grupami wykonawców. Przedstawił się także jako doświadczony akompaniator w częściach realizowanych przez solistów. Koncert doktorski mgr. Roberta Lawrence nie jest oczywiście całkowicie pozbawiony usterek, jednak nie mają one istotnego wpływu na pozytywną ocenę całości prezentacji. W rezultacie doktorant bardzo dobrze wywiązał się z postawionego sobie w pracy doktorskiej zadania, osiągając bardzo dobry efekt końcowy. Osiągnięcie takiego efektu jest z pewnością wynikiem znakomitego przygotowania zawodowego doktoranta, doświadczenia i wiedzy, opartej także na najnowszych badaniach w zakresie wykonawstwa muzyki J. S. Bacha.

Przedstawione dzieło artystyczne przyjmuję i oceniam pozytywnie.

Kształt zaprezentowanego dzieła artystycznego i założony cel artystyczny dokumentuje w czytelny sposób opis dzieła artystycznego - rozprawa doktorska pt. **Zagadnienia wykonawcze kantat Johanna Sebastiana Bacha w aspekcie walorów dydaktycznych na przykładzie *O ewiges Feuer BWV 34*, *O Jesu Christ, mein's Lebens Licht BWV 118b*, *Gloria in excelsis Deo BWV 191*.**

Trzeba podkreślić, że zaprezentowany na płycie DVD koncert i część opisowa dzieła artystycznego ściśle wiążą się ze sobą i stanowią integralną całość pracy doktorskiej. Praca pisemna została podzielona na wyraźnie dwie części: opisową i analityczną. Liczy 221 stron. Składa się z sześciu rozdziałów, bogatej bibliografii, aneksu, w którym znajdujemy teksty poszczególnych kantat (także w tłumaczeniu doktoranta) i streszczenie w języku angielskim.

W pięciu kolejnych rozdziałach doktorant opisuje tło historyczne okresu Baroku, w tym wpływ reformacji zapoczątkowanej w 1517 roku przez Marcina Lutra na muzykę podczas nabożeństwa, rolę chorału protestanckiego i rozwój niemieckiej kantaty protestanckiej XVII wieku. Dalej doktorant zajmuje się sakralną muzyką protestancką niemieckiego Baroku przed Bachem, z uwzględnieniem ważniejszych kompozytorów tego okresu, jak Johann Hermann Schein, Samuel Scheid i Heinrich Schütz. Szczególnie interesujący wydaje się tutaj opis kompozytorów z rodziny Bachów, dodatkowo ilustrowany fragmentem drzewa genealogicznego przodków Jana Sebastiana.

Rozdział III poświęcony jest sylwetkom i twórczości kompozytorów współczesnych J. S. Bachowi, których działalność mogła zdaniem doktoranta mieć wpływ na twórczość kantatową J. S. Bacha. Znajdujemy tu m. in. nazwiska wówczas i dziś znaczących kompozytorów, jak: Dietrich Buxtehude, Johann Pachelbel, Johann Kuhnau, Georg Philipp Telemann. Wreszcie doktorant płynnie przechodzi już do samego Jana Sebastiana Bacha. Wyczerpująco opisuje kantaty skomponowane w latach 1707-1708, z tzw. wczesnego okresu twórczości, kantaty weimarskie, skomponowane w latach 1714-1717, kantaty lipskie skomponowane w latach 1723-1748 i osobno także kantaty świeckie. Dalej doktorant zajmuje się tradycją wykonawstwa muzyki wokально-instrumentalnej J. S. Bacha począwszy od roku 1750, przez romantyczne interpretacje okresu Romantyzmu, aż po czasy współczesne. Zwraca uwagę na wyniki najnowszych badań dotyczących twórczości i stylu wykonawczego muzyki J. D. Bacha. Wiele miejsca poświęca wykonawstwu historycznemu, które współcześnie także w Polsce znalazło swoje stałe miejsce.

Część analityczną (rozdział VI), doktorant rozpoczyna ogólnym opisem wykonanych podczas prezentacji dzieła artystycznego utworów. Uzasadnia dobór konkretnych kantat w kontekście pracy doktorskiej i obsady. Podaje dokładny skład wykonawców w poszczególnych utworach, zwracając uwagę na wysokie wymagania techniczne, jakie wiążą się z ich wykonaniem. Dalej analizuje kolejne partytury, wskazując na konkretne problemy wykonawcze w wybranych fragmentach, podkreślając jednocześnie istotną rolę treści słownej, ważnej dla świadomej i stylowej interpretacji kantat. Wskazane problemy dotyczą całego aparatu wykonawczego, w tym warstwy wokalne i instrumentalnej (instrumenty historyczne), a także solistów. Podkreśla kluczową rolę dyrygenta, który w pracy z zespołem musi opierać się na rzetelnej wiedzy na temat wykonawstwa muzyki barokowej z uwzględnieniem najnowszych zdobyczy nauki w tej dziedzinie. Szczególną uwagę zwraca na właściwe frazowanie uwzględniające przebieg napięć emocjonalnych, zgodność artykulacyjną w motywach imitacyjnych, czytelną prezentację figur związanych z barokową retoryką muzyczną, ornamentykę, prawidłową emisję i wyraźną dykcję

u wokalistów, a także odpowiednie smyczkowanie i kontrolowane vibrato na instrumentach strunowych, kulturę współbrzmienia i odpowiednie proporcje brzmieniowe pomiędzy grupami w całym zespole. Podkreśla wreszcie, że świadomość wykonawców co do roli, jaką odgrywają oni w realizacji utworu jest kwestią kluczową, która warunkuje stylową interpretację utworów Mistrza Bacha. Dodatkowo opis jest bogato ilustrowany licznymi przykładami nutowymi, które pogłębiają czytelność rozdziału.

W podsumowaniu rozprawy, doktorant skupia się na istocie pracy artystycznej z młodzieżą szkoły muzycznej II stopnia, zwracając uwagę na dydaktyczny (obok artystycznego) walor wykonywania kantat J. S. Bacha z udziałem muzycznie uzdolnionej młodzieży szkolnej. Opierając się na własnym, wieloletnim doświadczeniu w tym zakresie zapewnia, że przy zachowaniu opisanych wcześniej odpowiednich warunków, wykonywanie wokalnoinstrumentalnego muzyki barokowej w środowisku szkoły muzycznej II st. jest jak najbardziej wskazane, gdyż obok niewątpliwej satysfakcji artystycznej, może dodatkowo pogłębić wiedzę i umiejętności młodych muzyków. Wydaje się, że zaprezentowany koncert zdecydowanie to potwierdził.

Opis dzieła artystycznego zamyka bogata bibliografia, z której doktorant korzystał w procesie przygotowania i realizacji pracy doktorskiej. Obok literatury podstawowej i pomocniczej znaleźć tu można liczne materiały źródłowe, w tym fragmenty partytur. Staranny dobór wszystkich pozycji świadczy o rzetelnym przygotowaniu doktoranta do realizacji pracy doktorskiej. Dopelnieniem całości jest aneks, w którym doktorant umieścił teksty poszczególnych kantat i ich tłumaczenie na język polski.

Praca pisemna jest bardzo dobrze opracowana pod względem redakcyjnym i merytorycznym i dodatkowo napisana jest przystępnym językiem. Należy na zakończenie podkreślić, że w opisie swojego dzieła artystycznego doktorant w całości wykazał się rzetelną wiedzą zawodową w zakresie zagadnień wykonawczych muzyki wokalnoinstrumentalnej Baroku, w tym kantat Johanna Sebastiana Bacha.

Opis dzieła artystycznego przyjmuję i oceniam pozytywnie.

Konkluzja

W oparciu o dokonaną ocenę przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej Pana mgr. Roberta Lawrence na temat **Zagadnienia wykonawcze kantat Johanna Sebastiana Bacha w aspekcie walorów dydaktycznych na przykładzie O ewiges Feuer BWV 34, O Jesu Christ, mein's Lebens Licht BWV 118b, Gloria in excelsis Deo BWV 191**, składającej się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym DVD oraz jego opisu, stanowiącej łącznie pracę o powyższym tytule stwierdzam, że kandydat wykazał się wiedzą teoretyczną w dyscyplinie artystycznej - sztuki muzyczne oraz posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej. Przedstawiona do recenzji praca stanowi oryginalne dokonanie artystyczne i tym samym spełnia warunki określone w art.3.ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2013 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj.Dz.U.217 poz.1789 z późniejszymi zmianami).

Wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

prof. dr hab. Przemysław Pałka